

La xarxa interna i externa als Tallers de Suport a la Tasca Escolar (TSTE)¹²

Autoria: Boluda, G.; Callarisa, J.; Ramírez, E.; Soldevila, J.; Allaoubi, Y.; Güell, E.

Introducció

Els Tallers de Suport a la Tasca Escolar (TSTE) són uns tallers que duen a terme Joves Universitaris Acompanyants (JUA) en diverses escoles després de l'horari lectiu en què s'intenta que els alumnes adquireixin i reforcin hàbits escolars i dinàmiques de treball que els manquen per mitjà del desenvolupament de tècniques d'estudi i l'afavoriment d'estratègies de col·laboració per tal de desenvolupar actituds positives vers l'aprenentatge tot utilitzant recursos del centre (biblioteca, equipaments informàtics, etc.). La seva funció principal és aconseguir la igualtat d'oportunitats i evitar la marginació i l'exclusió en l'àmbit escolar.

És per això que des de la Universitat de Vic i la Facultat d'Educació s'aposta perquè els futurs mestres vagin als centres de la comarca d'Osona a realitzar diferents accions educatives. Aquest és un projecte que fa poc que s'ha posat en funcionament concretament des del curs 2006-07 però que un cop s'han posat les bases està en procés de créixer i per tant amb ganes d'arribar el més lluny possible.

A continuació detallarem diferents accions que es duen a terme per tal que els TSTE funcionin i siguin el més útils possibles.

La formació continuada als TSTE

Quan parlem de la formació dels monitors (Joves Universitaris Acompanyants: JUA) dels TSTE que es porta a terme des de la Universitat, ja sigui referint-nos a l'organització, als continguts, com a la dinàmica de les sessions, val a dir que ha estat una aventura des del primer dia. Tant

¹ Comunicació presentada en el marc del *1r Congrés de Formació per al Treball en Xarxa a la Universitat. Complexitat, corresponsabilitat i construcció del coneixement*, celebrat a Barcelona el 12 i 13 de febrer de 2009.

² Els autors de la comunicació es fan responsables de la correcció lingüística d'aquest document.

per als estudiants com per al professorat aquesta era una experiència nova, un camí per recórrer. En aquest apartat volem presentar, fruit de la nostra experiència alguns aspectes referits a l'organització, els continguts i la dinàmica de les sessions de formació que pensem que poden ser d'interès.

En el transcurs de l'any acadèmic, des de la Facultat d'Educació no només s'organitzen els TSTE a fi de seleccionar i facilitar estudiants a les escoles per a dotar-les de JUA, sinó que a més d'aquesta tasca es porta a terme una activitat d'una índole acadèmica que s'ajustaria més al que són les tasques pròpies d'una institució universitària. Aquesta tasca és al cap i a la fi, el que ha caracteritzat l'organització dels TSTE des de la Universitat en relació a aquells TSTE que s'organitzaven des de les pròpies escoles o bé des de les empreses vinculades a l'extraescolar o al lleure. Des de la Universitat, enteníem que en el moment en que la figura del JUA es tractava d'alumnat de qualsevol dels estudis de la Facultat d'Educació, el treball en la pràctica que es duia a terme en els tallers havia d'estar estretament vinculat a un procés de formació i assessorament, procurant d'aquesta forma que els estudiants portessin a terme un major aprofitament dels TSTE.

Aquesta formació és duta a terme per professorat de la Facultat d'Educació³ i es concreta en un total de vint hores anuals en grups de treball, més aquelles tutories individuals a les que els estudiants poden assistir i sol·licitar sempre que ho creguin convenient. El conjunt de les vint hores de formació grupal és d'assistència obligatòria, al contrari que les tutories individuals a les que normalment hi assisteixen només aquells estudiants que necessiten determinades ajudes sobre situacions concretes, requereixen de suport per a qüestions sorgides entre sessió i sessió grupal o bé els ha sorgit algun tipus de problemàtica... a diferència de les tutories individuals que els estudiants poden sol·licitar sempre que ho desitgin, les sessions de formació amb grup es porten a terme una vegada al mes. La proposta que vam rebre la primera vegada que dúiem a terme la formació

³ Menys en aquelles ocasions en les que la demanada ha estat talment específica que des de la coordinació dels TSTE es decidí recórrer als especialistes corresponents, com podria ser el cas de la sessió en la que es presenten els recursos didàctics, bases de dades...dels que disposa la biblioteca a fi de que els estudiants puguin fer us d'aquest recurs i que es duta a terme en gran part pels professionals que hi treballen.

dels JUA dels TSTE consistia en realitzar una formació intensiva que fos íntegrament prèvia a l'inici de l'entrada dels JUA a les escoles. No obstant, ens va semblar que si repartíem les hores de formació de les que disposàvem al llarg del curs ens oferia moltes més possibilitats. Tal i com exposàvem, la periodicitat que vàrem establir va ser la de realitzar sessions grupals de dues hores una vegada al mes. Aquesta periodicitat va sorgir fruit de l'anàlisi de les primeres experiències ja que vam poder comprovar com el període d'un mes era l'adequat perquè els estudiants poguessin aplicar els aspectes treballats a les sessions de formació, analitzessin els funcionament d'aquests o altre aspectes, en recollissin de nous... Per tant, ens permetia ja sigui fer un seguiment del funcionament dels tallers, com també recollir propostes de formació que emergien al llarg del curs i provar a donar-hi resposta per a un millor funcionament global dels TSTE. L'únic moment del curs en el que no es respecta aquesta periodicitat és a l'inici ja que és el moment en el que cal engegar-ho tot, treballar amb els nous JUA, organitzar els canvis respecte a cursos anteriors... i per tant es porten a terme entre dues i tres sessions en el període d'un mes.

Pel que fa als continguts de la formació una de les primeres coses que hem de tenir present és que en el moment en el que se'ns planteja la possibilitat de dur-la a terme no disposàvem d'una normativa concreta del Departament d'Educació que definís de forma prescriptiva què havien de ser els TSTE. Aquest fet ens va suposar certa dificultat inicialment ja que el fet de no conèixer en què havien de consistir els tallers ens obria moltes incògnites a l'hora de plantejar els continguts de la formació. És per aquest motiu que vàrem decidir partir del que la realitat ens demanava. Si bé és cert que existien unes instruccions inicials que establien unes determinades directrius que havien de seguir els TSTE, però el fet que no hagin estat mai decretades ens donava espai a nombroses ambigüitats en el desenvolupament de l'activitat. Per exemple, ens hagués estat molt útil a l'hora d'enfocar la formació que hagués estat definida operativament quina havia de ser l'activitat concreta que s'havia de dur a terme en el marc dels tallers, o bé quin rol i quin grau de participació havien de tenir els o les mestres tutors dels infants que assisteixen als TSTE, quines són les

condicions mínimes de treball que cal que hi hagi, o bé quines són les activitats que s'han de desenvolupar en el marc dels TSTE...

Finalment, pel que fa a la dinàmica de les sessions de formació cal que tinguem present que dur a terme una activitat d'aquestes característiques amb estudiants que provenen de diferents carreres (magisteri, educació social, CAFE), i que al mateix temps estan treballant amb grups d'infants que van des de primer de cicle inicial de Primària fins als darrers cursos de Secundària, comporta algunes dificultats. És per aquest motiu que l'opció que vam adoptar a l'hora de dur a terme la formació va ser fer conjuntament amb els i les estudiants sessions de treball en les quals, a través d'un clima distès però amb rigor, la finalitat fos pensar com resoldre els problemes que sorgien en el marc dels tallers i veure quines oportunitats d'aprenentatge podíem crear per als infants.

L'assessorament com a eix vertebrador de la formació

Per obtenir un bon seguiment i formació dels JUA hem conformat quatre subgrups amb l'acompanyament d'un assessor. Hem optat per aquesta figura, doncs considerem que és la persona que guia, orienta, i ajuda en la recerca de solucions i a agilitzar els processos de canvi i millora educativa (Marcelo, 1996; Sánchez, 1997). El procés d'assessorament vol ser l'ajut ofert per mobilitzar els recursos interns dels JUA amb l'objectiu de resoldre les confrontacions i buscar processos de canvi (Sánchez, 1994), seguint la transformació que li permetrà anar vers un estat d'autogestió (González, 1999) i requerint d'un compromís, doncs els assessors i els JUA pacten responsabilitats conjunes i una relació que possibiliti el diàleg i l'aprenentatge.

Les principals característiques que conformen el procés d'assessorament que duem a terme, són:

- Procés d'ajuda i recolzament perquè siguin capaços de realitzar les tasques pertinents, adaptant-les a les diferents realitats de cada centre.
- Procés de millora, amb l'objectiu que adquireixin seguretat i autonomia d'actuació mitjançant l'ajut i suport dels assessors.
- Procés de compromís compartit de responsabilitat per part dels assessors i els JUA, seguint a Carretero, Pujolàs i Serra (2002),

possibilitant la construcció conjunta per analitzar i millorar la seva pràctica amb els infants de l'escola.

- Procés facilitador de la cooperació i no un “solucionador de problemes” (Imbernón, 1999), on l'assessor no ofereix solucions sinó contribueix a crear el clima necessari perquè arribin a resoldre els problemes per sí mateixos.
- Procés de reflexió crítica sobre la pràctica diària que duen els JUA a les escoles.

La coordinació dels Tallers de Suport a la Tasca Educativa: La xarxa interna i la xarxa externa

La coordinació dels diferents agents que intervenen des de la planificació inicial dels TSTE, passant per la posada en marxa i fins a la seva finalització és un dels aspectes més importants del bon aprofitament dels mateixos per part dels alumnes que més ho necessiten.

Aquesta coordinació dels tallers, la presentem en forma de xarxa interna (coordinació dels diferents agents implicats en el TSTE dins del centre) i xarxa externa (coordinació dels agents implicats referents a l'entorn), que desenvolupem breument en el següent apartat:

La xarxa interna

En referència als agents que cal coordinar i la seva funció dins el propi centre per aconseguir un bon aprofitament dels TSTE, presentem una proposta de coordinació de caire bidireccional amb la finalitat de responsabilitzar a les dues parts del projecte, l'escola (equip de mestres i tutors dels alumnes que participen als tallers) i el taller pròpiament dit, que es realitza a l'escola (JUA), i que, sens dubte, han d'anar ben agafats de la mà.

D'una banda, la relació **Escola** → **TSTE**, coordinació imprescindible entre tutor dels TSTE (referent de centre) i equip docent, amb els responsables dels Tallers, els JUA, perquè els alumnes que hi participen puguin aprofundir al màxim en relació a les necessitats de cadascú. Per això, cal una bona implicació d'un referent de l'escola que serveixi de vincle

entre TSTE i equip docent, per poder transmetre als JUA durant les diferents reunions de coordinació interna programades al llarg del curs (2 hores al mes), allò que cal tenir en compte dels diferents alumnes i les seves necessitats en referència al treball que es realitza a les aules docents i a les seves vivències escolars amb la finalitat de garantir una millora en l'èxit educatiu i també una bona cohesió social manifestada en la igualtat d'oportunitats respecta la resta de la classe.

D'altra banda, la relació **TSTE** → **Escola**, coordinació imprescindible, en aquest cas, en direcció a les aules docents, és a dir, que per part dels mestres es reconegui la tasca que realitzen els alumnes als tallers, fent-los així conscients, dels seus progressos fruit de la participació als TSTE i, al mateix temps, potenciar l'espai del taller. Per això, cal una implicació total (d'acord al treball a realitzar fruit de la relació de coordinació presentada en l'anterior apartat, escola - TSTE) per part dels JUA coordinats amb el referent del centre, perquè aquest pugui transmetre els diferents informes dels alumnes participants als TSTE, als mestres tutors pertinents.

La xarxa externa

La xarxa externa, no menys important que la interna però amb certa dependència d'aquesta, la componen aquells agents que intervenen des de l'entorn. Famílies, serveis socials, servei de mediació, serveis educatius, la Universitat de Vic.

En aquest cas, prendrà especial rellevància la figura dels assessors LIC, que d'acord als coordinadors LIC dels centres, han de vetllar per una bona relació entre equips docents i famílies en general, i en concret amb aquelles que hi estan implicades directament.

Per a una bona coordinació de la xarxa externa, es programen des de la Universitat de Vic, diferents reunions en format de jornades de treball entre assessors LIC, mestres i tutors referents de centre i assessors dels JUA, amb la finalitat de millorar-la.

Les relacions entre diferents protagonistes integrants de la xarxa que van formar part de les TSTE durant el curs 2007-2008

Relació entre els JUA i els tutors dels alumnes

La relació establerta entre els dos agents es reflectia en un dels qüestionaris que es va fer als estudiants. En el segon trimestre, dels 38 enquestats hi va haver 13 estudiants que van manifestar haver tingut problemes amb els tutors dels alumnes i 6 en la comunicació amb els coordinadors dels tallers. En el tercer trimestre entre 42 enquestats hi va haver 16 estudiants que van manifestar problemes amb els tutors i 6 en la comunicació amb els coordinadors.

Els estudiants valoren amb una nota de 2,7 (valoració de l'1 al 5) la coordinació amb el centre.

La llibreta que es va lliurar als JUA des de la Universitat havia de ser d'utilitat com a eina d'intercanvi d'informació entre els JUA i tutors, però al llarg del curs es va anar veient que alguns tutors no feien constar els seus comentaris a la llibreta. A través dels qüestionaris ens vàrem adonar de que molts d'ells usaven altres vies per comunicar-se com per exemple el correu electrònic, a vegades es trobaven 5 minuts abans dels tallers o en els passadissos i comentaven la situació dels alumnes que es viu als tallers i a les aules. En tot cas es valora positivament el canvi d'informació perquè es feia un seguiment més actualitzat dels alumnes i per tant es podia actuar amb ells a través de les valoracions contínues.

La majoria de les escoles creuen que és molt important que les JUA assisteixin en algunes reunions amb els mestres i també que hi hauria d'haver una relació entre els JUA i pares per poder informar a les famílies sobre el treball que es realitza i així motivar-los a que participin activament en el procés d'ensenyament-aprenentatge dels seus fills.

Relació entre els JUA i els tutors de la Universitat

Els estudiants valoren amb un 3,5 (valoració de l'1 al 5) les sessions de formació que van realitzar amb els seus tutors de la UVic.

La relació que hi ha entre aquests dos participants es va valorar positivament ja que els tutors feien la funció de formadors dels JUA i

seguiment d'aquests en els seu procés en la realització dels tallers, en el qual els tutors de la UVic feien de guia davant d'alguns problemes en concret amb què es trobaven al dia a dia.

Relació entre els coordinadors dels centres i els tutors de la Universitat de Vic

Les reunions periòdiques entre els tutors de la Universitat i els coordinadors dels centres va ser molt importants per intercanviar visions i situacions que es viuen en els tallers. Aquests intercanvi d'opinions va ajudar a poder modificar algunes pràctiques en els tallers i a reflexionar sobre la pròpia pràctica dels docents i va ajudar a que hi hagi més implicació per part d'alguns docents en la bona implantació dels tallers en aquest centres.

Relació entre els JUA i els alumnes

La relació que es va crear entre els alumnes i els JUA es pot interpretar com a positiva a través de la valoració que es van fer de la recollida de dades en els qüestionaris on hi constaven actituds dels alumnes als tallers, la millora en el procés educatiu dels alumnes, la motivació que tenen els propis alumnes a participar en el TSTE, les activitats dutes pels JUA i per les incidències recollides per totes les parts.

Conclusions

Un cop vistos els diferents punts de vista cal començar dient que és un projecte certament jove i que encara li queda molt per aprendre. Però que, tot i això, s'ha avançat molt en un període curt de temps.

Trobem que s'han assolit diferents objectius en els TSTE que a continuació detallarem:

- Per una banda trobem que hi ha una formació continuada i periòdica (cada mes, excepte al principi que hi ha trobades més freqüents) per tal que els estudiants de la universitat s'iniciïn amb totes les eines necessàries dins els TSTE.
- També s'intenta que els assessoraments siguin espais de trobada per tal de trobar respostes i solucions als problemes dels JUA i no un lloc

on se'ls doni sortides sense cap esforç. A través de la reflexió i les aportacions dels companys es troben les eines necessàries.

- Quant a la coordinació dels TSTE, és tant interna com externa. És molt necessària internament per tal que hi hagi una bona coordinació entre les escoles i els JUA. A nivell extern intervenen molts elements relacionats amb l'entorn que envolta els TSTE: famílies, docents, LIC, Universitat,... i per tant cal que estigui tot molt ben coordinat per tal que funcioni.
- Per tal de poder millorar tot aquest funcionament es varen fer unes enquestes del curs 2007-2008 i així poder extreure'n canvis i solucions, per millorar procediments i fer-hi noves aportacions. Les enquestes es varen fer sobre quatre punts que eren la relació entre els monitors i els tutors de l'escola, els monitors i els tutors de la universitat, els coordinadors de centre i els tutors, i per últim els monitors i els alumnes de les escoles. Totes les dades varen permetre fer canvis i suggeriments, com per exemple que la comunicació entre els monitors i els tutors de l'escola fos més directa i no a través de llibreta, entre d'altres canvis.

És per això que la valoració sobre la xarxa interna i externa dels TSTE s'ha de fer com a molt positiva i amb procés de millora a causa de la curta edat que té encara el projecte.

Bibliografia

Marcelo C. Innovación educativa, asesoramiento y desarrollo profesional. Madrid: CIDE; 1996.

Sánchez M. El proceso de asesoramiento. In: Marcelo C, López J(), editors. Asesoramiento curricular y organizativo en educación. Barcelona: Ariel; 1997. p. 332.

Sánchez M. Evaluación del asesoramiento a profesores y la colaboración institucional. In: AAVV, editor. Manual de entrenamiento: evaluación de procesos y actividades educativas Barcelona: PPU; 1994. p. 451-474.

González M. La formación del profesorado novel. In: AAVV, editor. . Formación y actualización para la función pedagógica. ed. Madrid: Síntesis; 1999. p. 201-224.

Carretero M, Pujolàs P, Serra J. Un altre assessorament per a l'escola. Barcelona: La Galera; 2002.

Imbernón F. Conceptualización de la formación y desarrollo profesional del profesorado. In: VVAA, editor. Formación y actualización para la función pedagógica Madrid: Síntesis; 1999. p. 25-34.